

Η ιατρική εκπαίδευση στην εποχή της πανδημίας COVID-19

Η πανδημία COVID-19 αποτελεί πραγματική πρόκληση για την απρόσκοπτη συνέχιση της ιατρικής εκπαίδευσης, ωστόσο είναι και μια ευκαιρία αναδιαμόρφωσης και αναβάθμισης. Οι Ιατροί της Θεραπευτικής Κλινικής της Ιατρικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, **Ιωάννης Ντάνας, Μαρία Γαβριατοπούλου, Θεοδώρα Ψαλτοπούλου** και **Θάνος Δημόπουλος** (Πρύτανης ΕΚΠΑ) συνοψίζουν τη δημοσίευση των C.R. Lucey και S. Claiborne Johnston στο έγκριτο περιοδικό JAMA «The Transformational Effects of COVID-19 on Medical Education» στις 26 Αυγούστου 2020. Η πανδημία COVID-19 αποτέλεσε την κινητήριου δύναμη ώστε οι φορείς ιατρικής εκπαίδευσης να αναγνωρίσουν ότι το ιατρικό εργατικό δυναμικό πρέπει να είναι ικανό να ανταποκριθεί σε αυξημένες απαιτήσεις τον 21ο αιώνα. Πέρα από τον επαγγελματισμό, την παροχή υπηρεσιών υγείας υψηλού επιπέδου στους ασθενείς και το ατομικό αίσθημα ευθύνης, ο σύγχρονος ιατρός πρέπει επίσης να αναπτύξει νέες ικανότητες ώστε να αντιμετωπίσει τις σημερινές προκλήσεις στην υγεία. Οι ικανότητες αυτές περιλαμβάνουν την ικανότητα αντιμετώπισης προβλημάτων δημόσιας υγείας σε πληθυσμιακό επίπεδο, την ικανότητα σχεδιασμού, βελτίωσης και συνεχούς αναπροσαρμογής των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης, την ικανότητα ενσωμάτωσης δεδομένων και τεχνολογίας στις υπηρεσίες περίθαλψης, έρευνας και εκπαίδευσης των ασθενών, καθώς και την προσπάθεια εξάλειψης των ανισοτήτων και των διακρίσεων στην ιατρική. Οι ιατρικές σχολές τόσο στις ΗΠΑ αλλά και στην Ελλάδα έχουν ήδη αρχίσει να προσαρμόζουν το πρόγραμμα εκπαίδευσης για να συμπεριλάβουν όλα τα ανωτέρω στην εκπαίδευση των νέων ιατρών, ωστόσο οι αλλαγές πραγματοποιούνται με αργό αλλά σταθερό ρυθμό, καθώς δε θα πρέπει να παραγκωνιστεί ο βασικός κορμός και οι θεμελιωμένες παραδοσιακές αρχές της ιατρικής εκπαίδευσης. Η αναδιαμόρφωση στηρίζεται σε 5 βασικούς θεματικούς άξονες:

1. Υποστήριξη μιας ισχυρής απάντησης δημόσιας υγείας στην πανδημία
Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα κλήθηκαν να ανταποκριθούν στις οδηγίες από τους οργανισμούς δημόσιας υγείας σχετικά με το δραστικό περιορισμό των συναθροίσεων. Οι εκπαιδευόμενοι κλήθηκαν να συλλέγουν έγκυρες πληροφορίες για τη λοίμωξη COVID-19, να συγγράφουν συνόψεις της βιβλιογραφίας με κριτική σκοπιά και να ενημερώνουν τόσο την ιατρική κοινότητα, όσο και τους φορείς δημόσιας υγείας αλλά και το ευρύ κοινό. Επιπλέον, οι φοιτητές συμμετείχαν σε δομές πληθυσμιακού ελέγχου για COVID-19 με δειγματοληψία επιχρισμάτων, διερεύνηση συμπτωμάτων και ιχνηλάτηση επιβεβαιωμένων κρουσμάτων.
2. Προσαρμογή του προγράμματος σπουδών με βάση τρέχοντα ζητήματα σε πραγματικό χρόνο
Η πανδημία έδωσε την ευκαιρία στους φοιτητές να συνειδητοποιήσουν τη δυναμική φύση της ιατρικής γνώσης και να εκτιμήσουν ότι η γνώση των βασικών εννοιών στην ανθρώπινη βιολογία, κοινωνιολογία, ψυχολογία και επιστήμη των συστημάτων είναι απαραίτητη ώστε οι σύγχρονοι ιατροί να ανταποκριθούν σε μια νέα απειλή για την ανθρώπινη υγεία. Οι θεμελιώδεις γνώσεις επιτρέπουν τη σφαιρική αξιολόγηση των νέων καταστάσεων: η ψυχολογία, η κοινωνιολογία και οι ανθρωπιστικές επιστήμες για την ανάλυση των ηθικών προκλήσεων στην κατανομή της ιατρικής φροντίδας στην εποχή της πανδημίας, ο επαγγελματισμός για τον επαναπροσδιορισμό των

απαιτήσεων φροντίδας των ασθενών κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η κοινωνιολογία για την ανάλυση της επίπτωσης της πανδημίας στους άστεγους, τους περιθωριοποιημένους και στην πρόσβαση αυτών των κοινωνικών ομάδων σε ιατρική περίθαλψη αλλά και τρόφιμα, η ηθική για την ανάλυση των πολιτικών περιορισμού της προσωπικής αυτονομίας.

3. Διασφάλιση υψηλού επιπέδου των αποφοίτων

Μια ιδιαίτερα δυσχερής πτυχή της εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημίας ήταν ο ουσιαστικός περιορισμός των εμπειριών κλινικής μάθησης για τους φοιτητές ιατρικής. Οι ιατρικές σχολές ήταν απρόθυμες να εμπλέξουν τους φοιτητές στη φροντίδα ασθενών με πιθανή ή επιβεβαιωμένη λοίμωξη COVID-19. Οι σχολές έδωσαν προτεραιότητα στην ενίσχυση της κλινικής εκπαίδευσης στους προπτυχιακούς φοιτητές κοντά στην αποφοίτηση, εξασφαλίζοντας επαρκή προετοιμασία του νέου εργατικού δυναμικού το 2020. Ορισμένες ιατρικές σχολές στις ΗΠΑ προχώρησαν στην πρώιμη αποφοίτηση των τελειόφοιτων για να μπορέσουν να ενταχθούν στο εργατικό δυναμικό. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και στη χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών με τηλεδιασκέψεις και πλατφορμών ιατρικής εκπαίδευσης καθοδηγούμενων από τις ιατρικές σχολές. Παρά τη μείωση των ωρών κλινικής άσκησης, η εκπαίδευση σε μικρότερες ομάδες φοιτητών διασφάλισε το υψηλό επίπεδο των νέων ιατρών.

4. Διασφάλιση ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση

Ο περιορισμός του χρόνου κλινικής άσκησης στο προπτυχιακό επίπεδο λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση των αιτήσεων για έναρξη ειδικότητας στις ΗΠΑ.

5. Επικοινωνιακή διαχείριση της κρίσης και ηγετικές ικανότητες

Η ηγεσία στην ιατρική εκπαίδευση ενορχήστρωσε τη λειτουργία κέντρων διοίκησης όπου συνδιαλέγονται καθημερινά εμπειρογνώμονες και καθορίζουν την απόκριση στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Πολλές ιατρικές σχολές πραγματοποίησαν εκπαιδευτικές συζητήσεις και αποδελτιώσεις της βιβλιογραφίας καθημερινά στην πρώιμη φάση της πανδημίας και ακολούθως σε τακτική βάση, σύμφωνα με το πλαίσιο δράσης του Εθνικού Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Κρίσεων και Επικοινωνιακής Διαχείρισης Επείγοντος Κινδύνου με σκοπό την παροχή έγκυρων και ανανεούμενων πληροφοριών (ικανότητα και εμπειρογνωμοσύνη), την αναγνώριση των τομέων αβεβαιότητας (ειλικρίνεια και διαφάνεια), την ανησυχία και το συναισθηματικό άγχος λόγω της κατάστασης (ενσυναίσθηση και φροντίδα) και τη διαβεβαίωση ότι το ιατρονοσηλευτικό προσωπικό εργάζεται αδιάκοπα για το κοινό καλό (δέσμευση και αφοσίωση).